

LJUDI ZBOG STRAHA ODBIJAJU SAGLEDAVATI STVARI ZDRAVORAZUMSKI

Strah od drugog i drugačijeg, od nečega što vam nije poznato, stvara mržnju, antagonizam i pobunu koja je sama po sebi suluda, a zna i narasti do suludih razmjera. Jedan takav slučaj vidjeli smo na upravo završenim Olimpijskim igrama na primjeru alžirske boksačice Imane Khelif koja je s pravom osvojila zlatnu medalju, a protiv koje se digla silna mržnja nastala iz neznanja i tuposti. Nesnošljivost proizvodi strah, a mržnja ratove i sve ovo što neprestano gledamo oko sebe

BORIS ŠČITAR/PIXSELL

JEDAN OD NAJISTAKNUTIJIH HRVATSKIH KAZALIŠNIH I FILMSKIH GLUMACA OVOGA JE LJETA IGRAO U DVIJE VRLO RAZLIČITE PREDSTAVE, DVA RAZLIČITA AMBIJENTA I KONTEKSTA – JEDNA JE PREDSTAVA BILA 'NIŠTA IM NEĆE BIT' NA TEKST TANJE MRAVAK KOJA JE IGRANA I U MIRLOVIĆ ZAGORI, A DRUGA SHAKESPEAREOV 'KRALJ LEAR' NA MALOM BRIJUNU

Frano Mašković

Količina mržnje koja se danas iskazuje prema nepoznatom i drugačijem ostavlja me bez daha

“MOJ PRVI PORIČ U SUSRETU Š NEČIM ŠTO NE POZNAM BIO BI DA NEŠTO PROČITAM, DA NEŠTO SAZNAM, DA POSLAŽEM SVE ČINJENICE I ONDA NA TEMELJU NJIH DONESEM ZAKLJUČAK. TAKO SE, NAŽALOST, UGLAVNOM NE RADI U SVIJETU U KOJEM ŽIVIMO

LUNA STANZL/PPKSELL

Razgovarao
Branimir Pofuk

Frano Mašković jedan je od najistaknutijih hrvatskih kazališnih i filmskih glumaca. Ovog sam ga ljeta gledao u dvije vrlo različite predstave, u dva različita ambijenta i konteksta. Prva predstava bila je "Ništa im neće bit" na tekst Tanje Mravak u produkciji Kazališta Moruzgva Ecije Ojdanić, koja mu je u tom komadu i partnerica. Gledao sam ih u Drnišu i u Mirlović Zagori, u okviru četvrtog izdanja drniškog Good Festa.

Druga predstava bio je Shakespeareov "Kralj Lear" u režiji Lenke Udovički, na Malom Brijunu u ljetnoj sezoni Teatra Ulysses, s Radom Šerbedžijom u naslovnoj ulozi.

Ima li malog i velikog kazališta, što nam o svijetu otkriva Shakespeareov zlikovac Edmund, jesu li političari dobri ili loši glumci... bile su samo neke od tema intervjua koji nam je Mašković dao uz glasni kor cvrčaka iz idile poluotoka Pelješca.

Konačno na godišnjem odmoru?

Tako je, do pred kraj kolovoza s obitelji, a onda idem za Zagreb gdje mi počinju probe za film Daniela Kušana "Bumbarov let". Snimanje počinje krajem rujna ili početkom listopada na Zlarinu. Motiv je uzet iz dječjeg romana i napravljena je jedna otočka priča.

"Osmi povjerenik" za djecu?

Da, da (smijeh), ali više kao dječji krimić.

Volite raditi s djecom i za djecu?

Obožavam, premda nisam imao puno prilika u zadnje vrijeme. "Guliver" i "Ježeva kućica" meni su među najdražim predstavama, a djeca su najvažnija publika koju treba inficirati kazalištem. Zato volim i mala nezavisna kazališta s kojima turiram po cijeloj Hrvatskoj po seoskim nogometnim igralištima, školama i tome slično... To je uvijek prilika da se s kazalištem susretnu i zavole ga neka djeca koja inače ne bi imala tu priliku. To bi trebala biti misija svih nas koji se bavimo kazalištem, da jednako tretiramo svako seoce i predstave u Zagrebu, Splitu, Rijeci, Osijeku ili Varaždinu. To je doista važna misija.

Evo, baš prije "Kralja Leara" na Brijunima, gledao sam vas u toj misiji dok ste s Ecijom Ojdanić igrali predstavu "Ništa im neće bit" u Mirlović

Zagori, na igralištu, a prije toga u Otkazu i Drnišu, gdje ste dobili i nagradu publike Good Festa za najbolju predstavu, na kojoj vam čestitam.

Hvala, takve su mi nagrade sve važnije u životu. Važne su, naravno, i nagrade žirija, ali ako u ovakvim vremenima uspijete zadovoljiti i struku i publiku, to je dvostruki dobitak.

Osjeća li se i na sceni neka različita energija kada igrate u tim malim mjestima?

Ja uopće ne pravim razliku između Zagreba, Brijuna, Dubrovačkih ljetnih igara i Mirlović Zagore. U svakoj predstavi morate dati 120 posto sebe i nipošto ne podcjenjujem nijednu publiku, koja vam se ponekad zna zadesiti gora i teža na nekoj od velikih pozornica u velikim gradovima nego u najmanjem selu. Kad obučem kostim i stanem na scenu, meni su sve publike jednake.

Ima tu i dodatnog veselja u druženju koja u tim malim mjestima obično počinju nakon predstava, zar ne?

Ha, ha, svakako. Možda sam ja takav čovjek koji voli upoznavati razne ljude u raznim situacijama tako da ta druženja u malim mjestima doista znaju biti živopisna. Šalili smo se Ecija i ja kako bi trebalo napraviti dokumentarac o druženjima s publikom u gradovima i selima. Kakvih samo priča tu čujemo. Od mnogih bi se mogao napraviti scenarij za kratke ili duge igrane filmove.

Je li to način na koji glumac, za razliku od većine političara, ostaje u dodiri sa stvarnim životom i ljudima koji ga žive? Daje li to i vašem radu posebnu perspektivu?

Apsolutno! Doticaj s realnošću, saznanja o tome kako ljudi žive i s kojim se sve problemima danas nose, to vam daje širinu i kao čovjeku i kao glumcu. To je nužnost posla kojim se bavim, jer i većina predstava koje radimo bavi se tom istom stvarnošću. Svako iskustvo takvih susreta i upoznavanja bude na neki način ugrađeno i u ono što radimo na sceni. Ja vjerujem da svaka predstava koju radimo i s kojom putujemo mora biti napravljena s mnogo pažnje na svim razinama, tako da bude razumljiva i djetetu od 12 godina i starcu od 90, da ima u sebi finese koje će prepoznati i fakultetski obrazovana publika i ona koja to nije. U svakom slučaju, jako cijenim i volim i glumce i režisere koji se na takav misionarski način bave kazalištem.

Tekst Tanje Mravak u režiji i adaptaciji Tamare Damjanović jedna je od takvih predstava i, koliko znam, vi ste joj posvetili dobar dio prošle sezone. Koliko ste puta do sada odigrali "Ništa im neće biti"?

Od premijere koja je bila u rujnu prošle godine pa do istog mjeseca ove godine mi ćemo je odigrati oko sto puta. Svaki mjesec igrali smo sedam-osam puta u raznim mjestima od Prevlake do Vukovara. To je za glumca divno jer je u treningu, a to je priča o dvoje ljudi u onoj točki života kada su otpratili djecu na fakultete i ostali sami i pokušavaju ponovno pronaći jedno drugo, naći zajedničke interese i trenutke i ponovno se zaljubiti. Mislim da se u tom tekstu jako mnogo ljudi može pronaći sa svojim ljudskim pričama i problemima, s tim da kod nas sve završi sretno.

Lik koji glumi Ecija Ojdanić tipična je dalmatinska majka...

Da, to su one majke koje neprestano spremaju i šalju pakete s domaćim delicijama kako bi im djeca, i kad su daleko, imala osjećaj doma i sigurnosti, utjehe kroz hranu, u čemu smo mi Dalmatinci šampioni (smijeh).

Ali vi glumite onu drugu stranu, dalmatinskog oca i muža koji sve to podnosi na svoj način.

Možemo mi to izdržati, možemo. Svade su na 120 posto, ali ljubav na 220 (smijeh).

Imali ste i pretpremijeru također u Zagori...

Da, najprije u Splitu, a onda u Unešiću i tu predstavu neću nikada zaboraviti, jedna mi je od dražih koje sam u životu odigrao, iako nam je vjetar skoro otpuhao čitavu scenografiju. Ili možda baš zato.

Općinu Unešić treba ovom prilikom pohvaliti i zato što već drugo ljetno zaredom ugošćuje dvije predstave drniškog festivala.

Svakako. Oni su predivni i vidim koliko im je stalo, a fascinantan je i broj ljudi koji dolazi na predstave. Mislim da je lani u Unešiću bilo oko tristo ljudi, a ovog ljeta u Mirlović Zagori oko 250. To samo pokazuje koliko je važno ovo što radimo i koliko je ljudima do toga stalo. To su krajevi koji se zanemaruju i o kojima često ljudi imaju predrasude, a mjesta poput Drniša i čitavog kraja imaju veliku povijest, pa i kulturnu, i to je nešto o čemu bismo trebali mnogo više razgovarati.

S tim da broj gledatelja na tim predstavama nerijetko premašuje broj stanovnika u tim mjestima.

Utoliko su takve predstave važnije. Mi glumci sa stalnim angažmanom mogli bismo se veći dio ljeta prepustiti uživanju u dugom godišnjem odmoru, između dvije sezone u svojim matičnim kazalištima. A ovako možemo nastaviti raditi ono što najviše volimo. Pa još kad budemo ovako dočekani, to je situacija u kojoj smo svi na dobitku.

Vi ste već mnogo godina član ansambla Zagrebačkog kazališta mladih (ZKM). Čemu se tamo veselite u sljedećoj sezoni?

Veselim se silno ponovnoj suradnji sa svojim, da ih tako nazovem, formativnim režiserima Paolom Magellijem i Ivicom Buljanom. Još uvijek ne znamo točne naslove, ali znam da bismo trebali ponovno raditi.

Brijunski "Kralj Lear" posebno je poglavlje. Koliko ste već dugo u toj legendarnoj predstavi?

Već dvanaest godina. Ušao sam u predstavu 2012. kad su moji kolege ostarjeli za uloge Edmunda i Edwarda. Velika mi je čast bio poziv Rade Šerbedžije da skupa s njima na sceni odigram Edmunda, tog zlikovca koji zamuti cijelu priču oko engleske krune. Sve ove godine taj me rad silno veseli. To je ekipa koja se skupi nekoliko dana na probama i onda odigramo tri ili četiri predstave na magičnom Malom Brijunu na tvrđavi Minor. To je veliko veselje.

Prošle je godine u predstavu uskočio Bojan Dimitrijević kao Luda i baš sam pročitao kako je u jednom intervjuu rekao da mu je rad sa Šerbedžijom u istoj predstavi, kao i samo Šerbedžijino prisustvo na probama za druge predstave koje je igrao u Teatru Ulysses, glumački doktorat. Kako se vi sjećate svog prvog "Leara" i na koji ste način rasli s tom predstavom u proteklih dvanaest godina?

Potpuno se slažem s Bojanom da je rad na sceni s Radom jedna vrsta magisterija i doktorata glume. S jedne strane imate veliko strahopoštovanje i tremu, a s druge on vas toliko opusti i zalgra i otvara u svojim vlastitim scenama dajući vam prostor za igru i priliku da zablistate i pokažete najbolje od sebe. Sve su to odlike velikih glumaca što Rade Šerbedžija svakako jest.

Koliko igranje Shakespeara i osobito jedne ovakve uloge utječe na vaše promatranje i razumijevanje svijeta u kojem živimo? Evo, taj smutljivac, manipulator i lažljivac Edmund u jednoj se sceni i sam čudi koliko je zapravo lako prevariti ljude i navesti ih na zlo.

Meni najvažnije predstave koje sam posljednjih godina radio bile su "Eichmann u Jeruzalemu", koja nas uči i podsjeća koliko je zlo u svojoj srži banalno, te rad na "Hamletu" i "Kraju Learu". Shakespeare, koji je kroz stoljeća nahranio tisuće i tisuće glumaca, toliko je danas aktualan. A kao ključ za razumijevanje svijeta u kojem živimo svakako može poslužiti upravo Edmund. U samom startu on je ništavan lik i upravo zato pokazuje koliko jedan takav mali čovjek može zamutiti stvari i izazvati tektonske poremećaje u carstvu za koje mislimo da je nedodirljivo. To se danas događa oko nas i Shakespeare nam pomaže da prepoznamo te male, zle pijune koji zapravo drmaju svijetom.

Širenje straha i mržnje čine mi se glavnim polugama djelovanja svih tih domaćih i svjetskih Edmunda...

Pa to vidimo na svakom koraku. Strah od drugog i drugačijeg, od nečega što vam nije poznato, stvara mržnju, antagonizam i pobunu koja je sama po sebi suluda, a zna narasti i do suludih razmjera. Jedan takav slučaj vidjeli smo na upravo završenim Olimpijskim igrama na primjeru alžirske boksačice Imane Khelif koja je s pravom osvojila zlatnu medalju, a protiv koje se digla silna mržnja nastala iz neznanja i tuposti. Ta količina mržnje prema drugom i drugačijem zna me ostaviti bez daha. Moj prvi poriv u susretu s nečim što ne poznajem bio bi da nešto pročitam,

da nešto saznam, da poslažem sve činjenice i onda na temelju njih donesem svoj zaključak. Tako se, nažalost, uglavnom ne radi u svijetu u kojem živimo i slažem se da strah proizvodi mržnju, a mržnja sve ovo što gledamo oko nas, i ratove, ali i odbijanje da se neke stvari jednostavno zdravorazumski sagledaju.

Koliko toga vidite na mikro razini, u našem društvu?

Odgovarajući na to pitanje, svakodnevno od nas bi trebao najprije krenuti od sebe, pa i ja tako nastojim činiti. Čim kod sebe prepoznam i tračak diskriminacije, straha, neznanja ili mržnje, pokušavam to ispraviti. Imam već mnogo godina životnog iskustva, a kazalištem se bavim jer moram. Prvi mladenački poriv za to zvanje bila mi je vjera da kazalište može mijenjati svijet. Danas se više ne zanosim tom idejom. Kazalište može promijeniti pojedinca i treba ići malim koracima, od samog sebe, preko vlastite obitelji i susjedstva, prema svom gradu, državi... Kazalište ne može mijenjati svijet, ali ono je i dalje čarobna mala kutija koja može promijeniti jednog po jednog čovjeka. U mijenjanje svijeta trebamo krenuti od malih stvari. To je moje najdublje uvjerenje o kazalištu, filmu i umjetnosti uopće.

Kako se sa svim tim izazovima nosite kao roditelj?

To je moja najvažnija uloga u životu, od to dvoje prekrasne djece napraviti pametne, poštene i svoje ljude. To je i najteži zadatak koji donosi svakodnevno mnogo izazova, ali ako se s djecom otvoreno razgovara, ako svaki problem rješavamo u našem malom krugu, uglavnom ne bi trebalo biti problema. Ali važnu ulogu, naravno, ima i obrazovanje, školstvo

na koje također moramo djelovati, a tu su i te famozne društvene mreže. U svijetu u kojem živimo djeci je to nemoguće uskratiti i zabraniti, ali zato roditelji moraju neprestano imati četvere oči otvorene. Mladi ljudi nisu ni tupi ni glupi i treba ih uvažavati od početka kao osobe i poticati u njima povjerenje.

Posegnete li ikada u životnim situacijama, međuljudskim odnosima, pa i kao roditelj, za glumom i glumačkim metodama, pa možda i tekstovima?

Ne služim se pretjerano glumačkim alatima u privatnom životu, ali svakako da imam koristi od socijalne inteligencije čijem razvoju kazalište pogoduje. Nekad možda citiram nešto iz tekstova na kojima radim, ali u ovom kaosu u kojem živimo mislim da ne treba dodavati još ulja na vatru. Gluma je za pozornicu, a kad se s nje side, vi ste ono što stvarno u životu jeste. Uostalom, bilo bi preteško vući za sobom sve te uloge i oduvijek nastojim za sebe i najbliži krug ljudi, počevši od vlastite obitelji, napraviti siguran prostor, slobodan i zaštićen od psihoza likova koje igram. Glumu smatram poslom kojim se moram baviti, iz kojeg razloga, to još uvijek ne znam i nadam se da to neću ni otkriti. Ta znatiželja me i tjera da i dalje guram.

Koliko traje proces "sulačenja" uloge, izlaska iz lika nakon odigranih predstava?

Ulazak u ulogu je rudarski posao. Mi ljudi imamo dijapazon emocija, od najgorih do najljepših. Podesiti i iznevelirati emocije prema potreba lika vrlo je zanimljiv proces, pa i zabavan, poput dječje igre. Bez obzira na sve iskustvo, prtljagu i brojne utakmice u nogama, u taj se proces zapravo svaki put ulazi kao da je prvi put i u tome je njegova ljepota. Nekad je jako teško ući u lik, treba vam nekoliko dana, pa isto toliko traje i dok ne skinete sa sebe njegovu auru. Treba vam odmora, tišine i koncentracije.

Atletičari svoje rezultate mjere centimetrima, sekundama, ponekad, vidi se u Parizu, čak i tisućinkama sekunde. Kako i po čemu glumac zna da je napredovao u svojoj umjetnosti i umijeću korak dalje?

Za mene je u tom napredovanju presudna i odlučujuća znatiželja. Upravo dječja znatiželja. Mene ne zanima što ima, nego što još ima. Što još nisam otkrio, u kojem se još žanru nisam okušao. Prošle sam sezone imao veliku sreću da me Aleksandra Madsen pozvala da zajedno radimo plesnu predstavu. Ja sam mislio da ću biti neka vrsta naratora, da ću dobiti glumački zadatak koji najbolje znam, ali ona je rekla, ne, ja želim s tobom plesati. To mi je bilo predivno i otvarajuće iskustvo jer ples i glazba su univerzalni, dok si u glumi najbolji samo u svom materinskom jeziku, jeziku na kojem sanjaš. Ples mi je otvorio još jednu dimenziju i prostor kreacije u kojem sam se oprobao. To što je skakaču s motkom onaj centimetar više, to je glumcu znatiželja koja ga cijeli život tjera naprijed da se igra i istražuje sam sebe kroz likove, uloge i projekte koje bira.

To je bila predstava "Paralelne kampanje"...

Da, to smo u radili u Plesnom centru Tala prema jednom filozofskom promišljanju Roberta Musila. Riječ je o bratu i sestri koji se nakon niza godina nalaze u obiteljskoj kući i istražuju sve svoje ljudske potencijale u čemu dolazi i do pomalo incestuoznog filozofskog bratsko-sestrinskog odnosa. Mislim da nas na jesen čekaju nove izvedbe. Sam proces pripreme za te predstave potpuno je drugačiji nego glumački, gdje nekoliko dana prije izvedbe uglavnom ponavljate tekst. Ovdje imamo desetak dana prije fizičke pripreme i treninge. Evo, to moram svakako dodati u iskustva koja su mi obilježila proteklu godinu. Imao sam sreću raditi s tri predivne umjetnice. To su Anita Matić Delić u ►►

Kazalište ne može mijenjati svijet, ali ono je i dalje čarobna mala kutija koja može promijeniti jednog po jednog čovjeka, kaže Frano Mašković (na slici gore s Ecijom Ojdanić u predstavi "Ništa im neće biti", a na slici dolje sa Ksenijom Marinković u "Kralju Learu")

Shakespeare nam može pomoći da prepoznamo male, zle pijune koji drmaju svijetom

▶▶ INTERVJU FRANO MAŠKOVIĆ

predstavi "Na dnu oceana postoje neki svjetovi", Ecija Ojdanić u predstavi "Ništa im neće bit" i Aleksandra Madsen u "Paralelnim kampanjama". Stvarno sam blagoslovljen takvim kolegicama na sceni i da smo zajedno uspjeli kreirati tri potpuno različita, a opet umjetnički točna, divna i inspirirajuća svijeta. Eto, to su bili moji centimetri, moj skok s motkom u ovoj godini.

Jeste li stigli ovog ljeta do svog Dubrovnika?

Nažalost, ni približno onoliko koliko bih htio.

Prolazi i još jedno dubrovačko ljeto bez Hamleta. Ima li govora o vašem povratku na Lovrijenac u budućnosti?

Meni je, kao i cijeloj ekipi predstave, naravno krivo što je skinut Hamlet s Lovrijenca, ali razumijem i dinamiku i financiranje naših ljetnih festivala, kao i to da svakog ljeta moraju imati barem dvije nove produkcije. Ipak ostaje žal što se nismo još malo poigrali s Hamletom na Lovrijencu. Što ćemo, ne mogu plakati za prolivenim mlijekom, a opet sam zahvalan i da sam imao uopće priliku odigrati Hamleta na Lovrijencu. Veliko je to povjerenje, velika igra i velika radost.

Dok slušam kako vi s oduševljenjem govorite o kazališnim gostovanjima u malim mjestima i sredinama, gdje se na pozornici dajete kao i u kazalištima velikih gradova, ne mogu izbaciti iz misli vašeg, dubrovačkog gradonačelnika koji na jedan način nastupa dok otvara Dubrovačke ljetne igre, a onda dođe u našu Dalmatinsku zagoru i govori nešto

SANDRA ŠIMENIĆ/PRISEL

Među političarima ima jako dobrih glumaca, prodaju masama priču u koju ni sami ne vjeruju, kaže naš sugovornik

sasvim drugo, nudi otrcane, zastarjele i zloćudne parole...

Ima predivna rečenica u "Learu": uzmi oči staklene i kao prljavi političar pravi se da vidiš i ono što ne vidiš. Tu je Shakespeare sve to opisao, pa i te političke igre u kojima na jednom mjestu govoriš jedno, a na drugom drugo. Na to su nas, nažalost, naši političari već naviknuli i s tim moramo živjeti. Ja na to ne mogu utjecati. Područje moje borbe je pozornica, tekstovi koje biram, režiseri i kolege s kojima radim... to je moja arena u kojoj ja vodim svoje male osobne bitke.

To što spominjete očito nažalost spada u opis političarskog posla i ne znam kako se drugačije boriti protiv toga nego tako da mlade ljude obrazujemo, natjeramo ih da misle svojom glavom, ništa ne uzimaju zdravo za gotovo i sve propitkuju.

Nije to, uostalom, naša specifičnost, nego je globalna pojava i stanje svijeta.

Naravno. Mene jedino uvijek začudi koliko neke dobre stvari i trendove uglavnom ne slijedimo, a brzo prihvatimo sve loše.

Ja ipak mislim da ljudi nisu glupi onoliko koliko misle političari, koji su zapravo jako loši glumci...

Slažem se s prvim, ali ne znam koliko bih se složio s ovom konstatacijom o političarima kao lošim glumcima. Ima nekih jako dobrih glumaca među njima, jer prodati masama neku priču u koju ni sam ne vjeruješ, to svakako iziskuje veliki glumački talent. Politika je također teatar svoje vrste. ●